

>> vluchtelingenkamp in bezet Jeruzalem.

Aan dit soort verhalen geen gebrek. De nieuwste gaan over de duizenden Palestijnen die zonder enige vorm van proces worden vastgehouden in gevangenissen waar foltering aan de orde van de dag is, inclusief verwondingen opgelopen door Nederlandse waakhonden.

Oké, omdat een journalistiek artikel als dit erom vraagt, een concreet voorbeeld, opgetekend door *NRC Handelsblad*: een gevangene die in isolatie moet leven smeekt zijn advocaat hem niet meer te bezoeken, want na elke visite wordt hij verkracht door zijn bewakers.

‘Een laagje extra wreedheid’ doet het goed, meent El-Kurd. Hij heeft een woedend, confronterend boek geschreven, waarin hij gedode Palestijnen martelaren noemt. Zijn grootmoeder werd door de eerste Joodse kolonisten stateloos gemaakt. Haar woorden over hen noteert hij in het Arabisch, met een voetnoot erbij: ‘Vraag je Arabisch sprekende vriend om te vertalen’.

El-Kurd probeert zijn lezers bepaald niet te pleasen. Hij schrijft: ‘Ik ben geen perfect slachtoffer. Ik word toch weer van antisemitisme beschuldigd. We kunnen onze tijd beter besteden. We hebben doodskisten te dragen. We hebben verwanten te begraven.’

MÉNSEN

Totaal anders van toon is het knap gecomponeerde *Geen mens in Gaza* van journalist Anna Krijger (1984). Ze studeerde Arabisch en werkte een paar jaar als freelance correspondent vanuit Tel Aviv en Oost-Jeruzalem.

De titel van haar boek verwijst naar een slogan op een demonstratiebord dat ze zag tijdens de Rode Lijn-demonstratie van 15 juni 2025 in Den Haag: *In Gaza wonen mensen*. ‘MénSEN. Het accent op de e als handen die je schouders beetpakken en je door elkaar schudden.’

Twee maanden later staat ze alweer bij een demonstratie, ditmaal in Tel Aviv. Daar leest ze op een demonstratiebord *yaldim hem yaldim*, Hebreeuws voor ‘kinderen zijn kinderen’. Iedereen hier weet over welke

kinderen we het hebben, schrijft Krijger, de kinderen die 65 kilometer verderop ongehinderd gebombardeerd en uitgehongerd worden.

Ramallah, Amsterdam, Hatzerim, Helvoirt, Tel Aviv. Elk hoofdstuk in *Geen mens in Gaza* heet naar de plaatsnaam waar ze mensen heeft gesproken. Dat is een lucide keuze. Die benadrukt dat mensen van allerlei pluimage, in velerlei gedaanten, met huid en haar bij Israël/Palestina betrokken zijn, waar hun wieg ook heeft gestaan.

De eerste die Krijger spreekt, is Chaja Polak. Ze schreef *Brief in de nacht*, een essay waarin ze zich verscheurd toont over Israël en Gaza. Ze verafschuwt Israëls politiek maar is, aldus Krijger, ‘mild voor de Joodse Israëliërs die geen ‘emotionele ruimte’ hebben voor het lijden van de Gazanen’.

Aan het eind van het boek ontmoet ze Polak opnieuw. Er zijn inmiddels drie maanden verstreken. Polak is verscheurder dan ooit over de vernietiging van Gaza, over wat ze liever etnische zuivering dan genocide noemt. Die laatste term is voor haar te sterk

gekoppeld aan de Shoah. ‘Maar het nadert het genocidale wel. Het is vrij recent dat ik deze gedachte toelaat.’

Tussen begin en eind schetst Krijger de complexe geschiedenis van Israël en Palestina. Ze beschrijft in detail hoe de apartheidstaat er voor Palestijnen uit ziet: de discriminerende wetten, de illegale annexatie van de Westoever, de vernietiging van wegen, olijfboomgaarden, huizen, de martelingen in detentiecentra. Kortom: de totale rechteloosheid van Palestijnen.

PALLYWOOD

Alle woorden schieten hiervoor tekort, maar wie zich een machteloze buitenstaander voelt, kan zich het advies aantrekken van de muzikant Seun Kutí, zoon van de wereldberoemde Afrikaanse zanger Fela Kutí. Hij adviseert jonge Europeanen om de bevrijdingsstrijd niet te richten op Palestina (of Congo, of Soedan) maar op Europa.

Krijger citeert hem: ‘Bevrijd Europa van rechts-extremisme, bevrijd Europa van fascisme. Bevrijd Europa van racisme. Bevrijd Europa van imperialisme. Zodra jullie dat doen, zal Gaza vrij zijn. Congo zal vrij zijn. Soedan zal vrij zijn. Vergeet ons, maak je over ons geen zorgen!’

Onder haar gesprekspartners bevindt zich een Israëlische ‘Vriendin van Vroeger’ die denkt dat in Europa alleen ‘die Gert Wilders’ voor Israël is. De vriendin weet het zeker: alle andere Europeanen steunen Hamas. ‘Ik kijk naar Gaza en zie een genocide, zij kijkt naar Gaza en ziet ‘Pallywood’, een term die Palestijnen ervan beschuldigt dat ze hun lijden in scène zetten.’

Ze bespreekt met journalist Taghreed El-Khodary Israëls doelgerichte aanvallen

Een huilend familielid van door een Israëlische luchtaanval gedode Palestijnse journalisten. FOTO AFP

op journalisten in Gaza. Internationale media zijn laf, aldus El-Khodary. Ze maken gretig gebruik van het werk van Gazaanse journalisten, zonder het voor hen op te nemen: ‘Bij iedere berichtgeving over Gaza zou moeten staan: ‘Israël laat geen internationale journalisten in Gaza toe om verslag te doen van wat waarschijnlijk een genocide is.’ Als ze zich later verontschuldigt omdat ze zo moet huilen, reageert Krijger: ‘Ik verontschuldig me voor de wereld’.

Aandacht krijgt ook berichtgeving die niet zozeer *fake* maar vaak *processed* is, zoals de Iraans-Amerikaanse hoogleraar Hamid Dabashi dat noemt. Het is nieuws vermengd met speculaties en ficties, waarin de journalistieke waarheid steeds moeilijker te herkennen valt. Een voorbeeld is de claim dat Hamas hulpgoederen weg hield bij de Gazanen. Voordat *The New York Times* liet weten dat hier totaal geen bewijs voor was, had de krant deze claim in 61 artikelen herhaald.

Krijger meldt dat de regering-Netanyahu voor 2026 maar liefst 600 miljoen euro heeft bestemd voor ‘*hasbara*’, oftewel propaganda. Miljoenen gaan daarbij naar AI-programma’s als ChatGPT. Ze worden volgeplempt met verhalen en beelden over Israël zoals de regering ze graag ziet.

Nog meer redenen om boeken als die van Krijger en El-Kurd te lezen, zou ik denken. Om de rijksambtenaren te steunen die elke donderdag tijdens hun lunchpauze protesteren tegen Nederlandse steun aan Israël. Om als burger van je regering te eisen dat die Israël onder zware politieke en economische druk zet. En om het advies van Maurits de Bruijn op te volgen die in zijn boek *Geweten* oproept: ‘Luister naar Palestijnse stemmen, lees Palestijnse schrijvers. Want kunst is een vorm van zelfbeschikking die met geen andere te vergelijken is.’

Perfekte slachtoffers eindigt met een pleidooi voor spot en oneerbiedigheid. Grappen geven mentale speelruimte, hoe hoog de prijs soms ook is. El-Kurd ervaart vrijheid in het bespotten van zijn ‘schijnbaar onoverwinnelijke kolonistoren’. Ook dat is kunst, van een adembenemende soort. <<

600 miljoen
euro reserveert
Netanyahu's
regering voor
propaganda